

1 **Pensjoneringstidspunkt er ikke bare den enkeltes ansvar**

2 Med pensjonsreformen har det vært en individualisering og en risikoforskyvning av
3 pensjonene fra at staten og bedriften hadde ansvaret og tok risikoen, til at det nå er den
4 enkeltes ansvar å sikre sin pensjon. Denne endringen er det svært få av LOs medlemmer som
5 er tjent med. Dagens pensjonssystem består av alderspensjon fra folketrygden,
6 tjenstepensjon, avtalefestet pensjon (AFP) og individuell pensjonssparing. Disse
7 pensjonsordningene er uoversiktlige, uforutsigbare og krevende å sette seg inn i. Dette skaper
8 usikkerhet om fremtidig økonomi i alderdommen, og sammen med individualiseringen av
9 pensjonene bidrar det til å svekke oppslutningen om fellesskapsløsninger.

10 Det er også et demokratisk problem at bare en liten del av befolkningen har en noenlunde god
11 forståelse av hvordan pensjonssystemet fungerer og hva det innebærer. Konsekvensene av
12 pensjonsreformer blir stadig mer synlig, og fremdeles er det uavklarte elementer som AFP.
13 Fagbevegelsen må påpeke pensjonssystemets svakheter og utfordringer, og arbeide for et
14 pensjonssystem som medlemmene er tjent med. Det betyr at NTL Sentralforvaltningen vil
15 jobbe for et pensjonssystem som er rettferdig, forståelig og sikrer alle medlemmer et
16 tilstrekkelig økonomisk grunnlag for å leve et godt og trygt liv etter endt arbeidsliv.

17 NTL Sentralforvaltningen vil kjempe for at alle skal få en anstendig pensjon. Dette ivaretas
18 best ved at arbeidsgiver tilrettelegger for at ansatte kan stå i jobb så lenge de ønsker. Den nye
19 pensjonsmeldingen (Meld. St. 6 (2023-2024)) innleder med «Pensjonssystemet må sikre en
20 trygg og verdig alderdom for alle, og befolkningen må ha tillit til at systemet også i framtiden
21 vil innfri sine pensjonsløfter». Videre at «Arbeidsplassens utforming og arbeidsgivers
22 tilrettelegging spiller en viktig rolle for at flere skal stå lenger i arbeid». Videre i meldingen er
23 arbeidsgivers plikter i liten grad fulgt opp.

24 Levealdersjusteringen i pensjonsreformen tar ikke hensyn til at noen yrkesgrupper har lavere
25 levealder enn andre. NTL Sentralforvaltningen mener at systemet med levealdersjustering gir
26 pensjonssystemet en stadig mer usosial profil. Levealdersjusteringen blir sterkere enn
27 opprinnelig forutsatt. Regjeringen følger opp Pensjonsutvalgets svar på dette gjennom å
28 foreslå å heve aldersgrensene for å unngå for lave pensjoner. Dette løser noen problemer, men
29 ikke alt. Man unnlater å ta konsekvensen av at mulighetene til å stå lengre avhenger av helse
30 og muligheter til å fortsette i arbeidslivet og at dette er klassemessig skeivt fordelt. Tall for
31 forventet levealder for ulike yrkesgrupper, viser at typiske sliteryrker kommer dårlig ut.
32 Yrkesgrupper med lavest forventet levealder, vil dermed kunne oppleve at yrkesgruppene med
33 høyere levealder «arver den gjenstående pensjonsbeholdningen til de som dør tidlig». Når
34 mulighetene til å jobbe videre i tillegg er systematisk skjevfordelt vil dette oppleves som
35 svært urimelig. NTL Sentralforvaltningen er derfor mot en heving av aldersgrensene i
36 Folketrygden.

37 Pensjoneringsalder handler om den enkeltes helse til å arbeide, men vel så viktig er om
38 samfunnet og arbeidsplassen er tilrettelagt for at den enkelte kan jobbe. Det vil både si at man
39 ikke skal bli syk av å jobbe, og at man kan jobbe, selv om man har helsemessige utfordringer.
40 Statistikken viser at i noen yrker og bransjer er det høy risiko for å bli uføretrygdet, i andre er
41 den lav. Slike systematiske forskjeller gjør at ansvaret for å unngå uføretrygd ikke kan ligge
42 på arbeidstakeren, men hos lovgiverne og arbeidsgiverne. Vi må flytte fokus fra den enkeltes
43 ansvar for sitt eget pensjoneringstidspunkt, til arbeidsgivers plikt til tilrettelegging for
44 mulighet til å stå i arbeid til ønsket pensjonsalder.

45 Stortinget må følge anbefalingene fra mindretallet i Pensjonsutvalget og gå for full skjerming
46 av uføre. Levealdersjustering bygger på en tanke om at man kan velge å jobbe lenger for å
47 kompensere for økt levealder eller akseptere en lavere pensjon mot tidligere pensjonering.
48 Uføre har per definisjon ikke muligheten til å ta dette valget, da de nettopp er uføre. Det blir
49 etter vårt syn urimelig å straffe uføre for ikke å ta et valg de ikke har mulighet til å ta. NTL
50 Sentralforvaltningen mener at helsefremmende arbeidsplasser gjør at flere ansatte kan stå i
51 arbeid lengre. Virkemidlene for å redusere risikoen for uføretrygd finnes, men de er for lite
52 kjent, og ikke gode nok.

53 Full minstepensjonsytelse for flyktninger ble fjernet av det borgerlige stortingsflertallet i
54 forrige periode. Det er nå et krav om 40 års botid for alle. NTL Sentralforvaltningen mener
55 ordningen med rett til full minste pensjonsytelse for flyktninger må gjeninnføres. Den samme
56 retten må gjelde dem som har fått opphold på humanitært grunnlag kollektiv beskyttelse eller
57 som har blitt familiegjennforent med disse gruppene. Dette vil redusere sosialstønadsbudsjettet,
58 behovet for bostøtte og andre støtteordninger og hindre at vi får en ny underklasse av eldre
59 med flyktningbakgrunn.

60 NTL Sentralforvaltningen mener at arbeidsmiljøloven er det viktigste virkemiddelet mot tidlig
61 pensjonering. Den stiller krav både til planlegging og utforming av arbeid og
62 arbeidstidsordninger, og om at funksjonshindrede arbeidstakere skal kunne fortsette eller få
63 jobb i virksomheten. Dette handler både om individuell tilrettelegging og, ikke minst, at
64 fysiske omgivelser er utformet med god funksjonalitet for syn, hørsel, og fysisk
65 framkommelighet. Aktivitets- og redegjørelsesplikten (ARP) er et viktig virkemiddel for å
66 følge opp at dette blir gjort, men medvirkning og medbestemmelse fra ansatte og tillitsvalgte
67 er vesentlig for at det skal fungere godt.

68 Ansatte må ha medvirkning og tillitsvalgte må ha medbestemmelse på utformingen av lokaler.
69 Dårlig tilrettelegging gir større belastning på den ansatte, og øker risikoen for sykefravær og
70 utstøting fra arbeidslivet.

71 NTL Sentralforvaltningen krever at politikere og arbeidsgivere løfter blikket og tar tak der det
72 monner, nemlig med å gjøre arbeidsdagen for alle så god at det er mulig å stå i jobb til man
73 kan velge å gå av med alderspensjon.